

Mums vajadzīgs cits kuģis

Sogad amata krēslus mainījuši pusdruks partijas rajonu un pilsētas komiteju pirmie sekretāri, pēc nesekmīgām vēlēšanām kļūstot par vietējo deputātu padomju priekšsēdētājiem. Jānis Geiba — Daugavpils rajonā, Ernests Tauriņš — Limbažu, Jānis Vanags — Madonas, Pēteris Ludbārīšs — Sluēkas, Jānis Blaževičs — Ventspils rajonā. Krāslavā uz šo amatu aizgājis rajona komitejas sekretārs Viktors Kirjūšins. Nupat pienākusi ziņa par Rēzeknes Zigmundu Peļķeviču.

Ko tas nozīmē? Bēgšanu no grimstošā partijas kuģa? Pēkšņu un neatvairāmu tautas deputātu uzticēšanos vīgieļiem? Drošāka amata sēdekļa meklējumus? Pēc akaidrojuma griešos pie LKP CK locekļa ventspilnieka Jāņa Blaževiča.

— Jautājumos pausto ironiskā intonācija esmu saklausījis arī citur. Tāpēc pacientiņš atbildēt nopietni.

Nē, tā nav bēgšana, jo kuģis negrimst. Paredzāk sakot, to nevajag nogremdēt, bet atdot īpašniekam — PSKP. Jo šis kuģis mūsu krastos ir uzradies 1940. gadā bez uzaicinājuma. Un tā kurss ir nosprausts, neprasot komandas locekļu piekrišanu. Jūrnieku terminoloģiju turpinot — mums vajadzīgs cits kuģis. Un komanda jācits komplektē pēc šeit, Latvijā, pieņemtajiem noteikumiem, ievērojot tautas vajadzības. Ne kāds Centra vai citas organizācijas diktāts te nav pieļaujams.

— Vai nākotnē jūs savu vietu saskatāt uz šī jaunā kuģa?

— Jā, noteikti.

— Bet no politikas jūs taču atzejat saimnieciskajā darbā, valsts lietu kārtosānā.

— Līdz šim par pārbūvi, demokrātiju, suverenitāti esam galvenokārt runājuši. Es gribu būt viens no tiem, kas šos jēdzienus piepilda ar konkrētu saturu. Es aizēju, ja tā var teikt, uz praktisko politiku. Tieši tur viss izšķirsies tuvākajos gados.

— Tātad no partijas funkcionāra karjeras atvadāties uz visiem laikiem?

— Prognozejamā nākotnē — noteikti. Bez tam politikim ir jāiemācās ne tik daudz kalpot savas partijas interesēm, bet godprātīgi pildīt savu vēlēšanu gribu.

— Ja nav noslēpums — kādu motivu vadījis jūs savā laikā kļūst par partijas funkcionāru?

— Partijas rindās es toreiz saskatīju — un arī tagad redzu — daudz cilvēku, kam patīst rūp gan tautas, gan atsevišķu cilvēku liktenis. Toreiz es domāju, ka partija ir vienīgais reālais spēks, kas var sekmēt sabiedrības uzplaukumu.

Man varbūt laimējās — jau stājoties partijā Līvānu eksperimentālajā bloķimiskajā rūpnīcā, redēju pirmorganizācijā daudzus darbīgus un ziņo-

komunistus. Arī rekomendācijas man deva tieši tādi cilvēki. Es nešaubos, ka visi bloķimiski ar dziļu cieņu atceras bijušo kolēģi komunistu Jāni Jusānu. Gadu atpakaļ aizbraucu uz Līvāniem pie viņa kapa...

— Atceros, kādā no neformālo kustību konferencēm Ventspilī viens runātājs teica, ka viņiem nevar būt pa ceļam ar komunistisko partiju, jo tās rokas ir līdz elkoņiem asinīs.

— Jā, atbildes vārdus sakot, man toreiz pat balss drebeja. Es visu saprotu, bet — ir ļoti sāpīgi to dzirdēt. Jo daudzi manas paaudzes komunisti partijā ir darbojušies ar vienīgo domu — darīt cilvēkus labākus un laimīgākus.

— Bet praksē? Valsti kopumā taču viss iznācis otrādi...

— Tā ir smiltu un tūkstotņu komunistu traģēdija. Mēs joprojām daudz ko nezīnām. Visa vēsturiskā patiesība būs vēl drausmīgāka. Taču nedrīkst dzīvot tikai ar vaimanām. Mums pietika drosmes ielūkoties pagātnē — tagad jāsavāc griba, lai visu pārbūvētu.

— Jūsu laikā pēc norādījuma no augšas notika partijas Ventspils pilsētas un rajona organizāciju apvienošana. Daudzos tas izsauca neizpratni un protestu.

— Veidojums pilnīgi samākslots. Domāju, ka tam nav nākotnes. Partijas pirmorganizācijas jāizvieto pēc teritoriālā, nevis ražošanas principa. Bet paradoksāla kārta un laikam gan pretēji partijas vadības stagnātiskā spārna iecerai konkrētajā situācijā apvienošana bija progresīvs iznākums. Un proti — ieplūstot partijas pilsētas komitejā un biroja, prātiegie lauku cilvēki it kā neitralizēja partijas interfrontisko daļu. Tieši tāpēc Ventspilī politiskā situācija ir samērā stabila, un mēs varējām atbalstīt gandrīz visus progresīvos pārkārtojumus republikā.

— Pēc «Aicinājuma Latvijas komunistiem», kura autors esat arī jūs, pilsētas interfrontiskajās aprindās izskanēja prasība

saukt jūs pie partijas atbildības vai pat izslēgt no tās.

— Ar to biju rēķinājies. Parakstot šo dokumentu, faktiski esmu pats sevi arī izslēdzis no PSKP rindām.

— Jūs bijāt arī LKP rīcības programmas līdzautors. Plēnumā, kurā jūs atbrīvoja no pirmā sekretāra pienākumiem, izskanēja pārmetumi: bijāt aizsācis lielu darbu, aicinājāt citus līdzī un — pats tagad noejat malā.

— Nenoeju. Par to liecina kaut vai ar manu līdzdalību noformulētā rajona TDP pirmā likumdošanas iniciatīva par LPSR Konstitūcijas 6. panta grozījumiem. Kā zināms, tā tika ņemta vērā nesekmīgā republikas Augstākās Padomes sesijā. Ir padomā arī citas politiskās iniciatīvas turpmākajam.

Turpināšu līdzdarboties neatkarīgās kompartijas veidošanā.

— Kāda varētu būt komunistu loma Latvijā, teiksim, pēc pieciem gadiem?

— Tik tālu nerisķēju spriest. Bet jau šogad, domāju, — pēc LKP XXV kongresa Latvijā izveidosies «patstāvīga Latvijas komunistiskā partija».

— Daļa no tās pašreizējiem biedriem uz to negribēs pāriet, paliks PSKP rindās.

— Iespējams, ka būs kompartiju savienība. Ja republikā darbosies likums par partijām, tajā būs noteikta, vai te drīkst pastāvēt arī citu valstu partijas...

— Kā pašreizējā politiskajā situācijā vērtējat «Latvijas Jaunatnē» publicēto «Paziņojumu LKP biedriem»?

— Kā tā autoru un viņu domubiedru pirmsvēlēšanu gājieni. Ne vairāk. Bet kopumā šajās dienās tas Latvijai laba nēnēsis. Izstājoties no LKP, godprātīgie komunisti savā vairākumā nebūt nenonāks kādā citā progresīvā kustībā. Drīzāk kļūs politiski inerti. Vai tas ir labākais, kas pašreiz vajadzīgs? Sodien vajadzētu godprātīgi izšķirties — būt neatkarīgajā kompartijā vai palikt PSKP sastāvā.

— Kāda ir jūsu attieksme pret Latvijas Universitātes komunistu jeb Endziņa grupas iniciatīvu?

— Noteikti to atbalstu un, cik vien būs iespējams, centīšos tajā līdzdarboties, jo biju pagājušās sestdienas konferences delegāts.

— Jūs balotējaties LPSR Augstākās Padomes vēlēšanās. Kāda jums šogad šķiet pirmsvēlēšanu ciņas vispārējā gaisotnē?

— Kustības virsotnēs jau tagad dzirdami savstarpēji apvainojumi. Baidos, ka, tuvojoties 18. martam, ciņas papērnīs kļūs aizvien rupjāki. Kaut nu es maldītos! Varbūt tauta tomēr ieklausīsies arī priekšvēlēšanu savienības «Par Latvijas valsti, par brīvu cilvēku» teiktaj? Vēl ir laiks!

— Oficiāli esat aizgājis no iepriekšējā amata jau 31. janvārī, bet jūs aizvien vēl var sastapt «partijas mājā».

— Jā, un domāju, ka te arī palikšu turpmākos piecus gadus. Kopā ar kolēģi no Ventspils pilsētas padomes Brūgo Jurševicu un pārējiem abu padomju prezidiju darbiniekiem. Lieta tāda, ka pilsētas komitejas aparāts tiek un vēl tiks samazināts atbilstoši partijas pašreizējai ļomai sabiedrībā. Tāpēc te atbrīvojas telpas, kurās tiek iznomātas pilsētas un rajona padomēm.

Pie reizes: radikālo pārmaiņu laikā, «gaļš» un «tums» spēku politiskajos cīņos nevajadzētu aizmirst, ka partijai juridiski pieder milzīgas bagātības, it īpaši tipogrāfijas. Tās jebkurā gadījumā nedrīkstētu nonākt tautai svešu cilvēku rokās un tikt izmantotas pret demokrātiju. Pirms šķēļamies, pašlikvidējamies vai citādi transformējamies — padomāsim arī par to. Jo tas pirmām kārtām ir Latvijas īpašums.

— Topošās partijas apvaino komunistisko, ka tā kontaktfijas un rēķinās ar Centra konservatīvajiem vai pat reakcionārajiem elementiem.

— Progresīvie komunisti šai gadījumā bija kā buferis, kas amortizē Maskavas triecienus. Jāapzinās, ka mēs joprojām dzīvojam Padomju Savienībā. Un kāda tā pašlaik vēl ir, to liecina kaut vai nesenie Azerbaidžānas notikumi.

— Vai jums jau ir konkrētas ieceres darbam padomē?

— Nerunāsim par saimnieciskajām, to ir miltums. Bet politiskajā jomā, ceru, Ventspils rajona padome drīz nāks klajā ar jaunu likumdošanas iniciatīvu, lerosināsīm republikas Augstākajai Padomei izziņēt jautājumu par to, ka Iekšlietu ministrijas sistēmā, Valsts drošības komitejā, tiesu un prokuratūras orgānos nedrīkst būt nekādas partijas organizācijas. Tie nedrīkst būt pakļauti politiskām ietekmēm, bet tikai likumam.

— Uzsākot darbu jaunā amatā, ko jūs gribētu sev novēlēt?

— Tautas atbalstu. Vienīgi tas rada iekšējas brīvības un pacēluma sajūtu, bez kurām neko nopietnu nevar paveikt. Bet padarīt gribētos daudz.

Intervēja
Jānis Trops,
«Cīņas» korespondents